

Iluliaq

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad Nr 3/08

Grönländsk teater erövrar världen, sid 5

Svenska Lina sommarjobbade på räkfabrik, sid 6

Lärorik föreningsresa till Sydgrönland, sid 14

Alla älskar bingo

Sängen skakade. Väggarne skakade. Asken med glaspärlor som stod på bordet föll i golvet med en duns.

Det var inget åsknedslag. Det var diskotime i Sporthallen i Uummanaq. En ljudterror som trotsade all

beskrivning och i rummet intill försökte jag sova. Samma sak varje fredag och lördag. En gång vågade jag mig in i det gungande danshavet för jag ville med egna ögon se vad som pågick på andra sidan min sovrumsvägg. Jag hade bara hunnit ta några få steg in på dansgolvet när mina öron signalerade att jag skyndsamt borde fly därifrån. Tinnitusfaran var överhängande.

Annat ljud var det på vardagskvällarna. Då var det bingotime och det verkade vara lika populärt som diskot men nu med en helt annan publik. Småbarnsföräldrar som lämnade barnvagnen utanför, medelålders och äldre kvinnor och en del män. Det fanns inte så mycket annat att roa sig med i Uummanaq på kvällarna om man inte var hängiven pärlbroderi eller annat hantverk. Jag hade

inte heller så mycket att underhålla mig med så jag gick också på bingo några kvällar. Det var ju nära och bra och dessutom kunde jag få lite fika.

Takten var högt uppdriven. Ataseq, pingasut, treogtyve, marluk... Jag lyckades aldrig följa med i sifferjakten. För även om jag kunde de grönländska räkneorden så hann de aldrig landa i mig förrän det var för sent. Jag tröstade mig med att jag egentligen var ointresserad av priserna. Keramiska temuggar och kaffekokare i all ära men de var inte något jag behövde i min ensamtillvaro.

Grönländare älskar fortfarande bingo oavsett om de bor i städer eller bygder. Så mycket att en dansk doktorand nu ger sig i kast med att undersöka grönländarnas spelvanor under titeln Pengaspel och folkhälsa – vad står egentligen på spel? Det är främst de socioekonomiska faktorerna som ska studeras. Var är spelarna placerade i samhället, hur mycket pengar lägger de på spel, utbildningsnivå, var de vuxit upp och var de bor nu. Sammanhang med andra både positiva och negativa sociala förhållanden ska undersökas i hopp om att man ska kunna peka ut utsatta grupper och ge politikerna ett redskap för lagstiftning.

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com

Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36, uppg 6, 118 58 Stockholm

Telefon: 08-640 06 14, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 08-740 68 78, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79, e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

Inuiternas genetiska arv spåras

Nya metoder för att undersöka mitokondrie-DNA i organiskt mänskligt material har kastat nytt ljus på grönländarnas genealogiska historia.

Samtidigt har studiet av Y-kromosoner ökat möjligheterna att se när uppblandningen av inuitbefolkningen och europeer ägde rum.

Genetiska markörer kan spåras tillbaka till bestämda geografiska platser. År 2000 undersökte en grupp forskare 82 grönländare och fann att europeiskt mt-DNA var frånvarande hos samtliga undersökta. Något som understöder teorin att moderna grönländska inuiter härstammar från Alaskaeskimåer.

Mt-DNA nedärvs bara från modern. Därför kunde man med den första undersökningen inte utsluta att några av de undersökta personerna hade europeisk härstamning på fädernesidan. Däremot vet man att främmande män oftare

får barn med infödda kvinnor än tvärtom. Så samma forskargrupp återupptog studierna 2003 för att undersöka variationen av den manliga Y-kromosonen hos 69 av de 82 inuiterna för att se om det fanns spår av europeiska fäder. Det skulle också bli möjligt att se om uppblandningen skett med de gamla nordborna eller om den skedde först på 1700-talet när de europeiska kolonistörerna kom till Grönland.

Undersökningen visade att det fanns europiska spår och de stammade från Skandinavien. Däremot kunde man inte fastslå om det var isländska gener. Allt talar för att generna kommer från kolonitiden då de flesta dansk-norska immi-

granterna var män.

De nya metoderna har också använts för att fastslå släktskap mellan familjemedlemmar. Genom att analysera mt-DNA i hår och naglar har man lyckats påvisa att de åtta mumier från 1400-talet som hittades i Qilakitsoq 1972 stammar från tre, och inte som man tidigare trodde två, mödralinjer.

Rötter i Sibirien

Grönlands första befolkning invandrade från Nordamerika.

Men nya DNA-analyser visar att de hade genetiska rötter i nordöstra Sibirien. Detta vet man nu tack vare en hår-

tofs som arkeologerna hittade på ön Qeqertassuk i Diskobukten på åttiotalet. Hårtufsen har legat skyddad i permafrosten i 4000 år och härrör troligtvis från Saqqaq-folket.

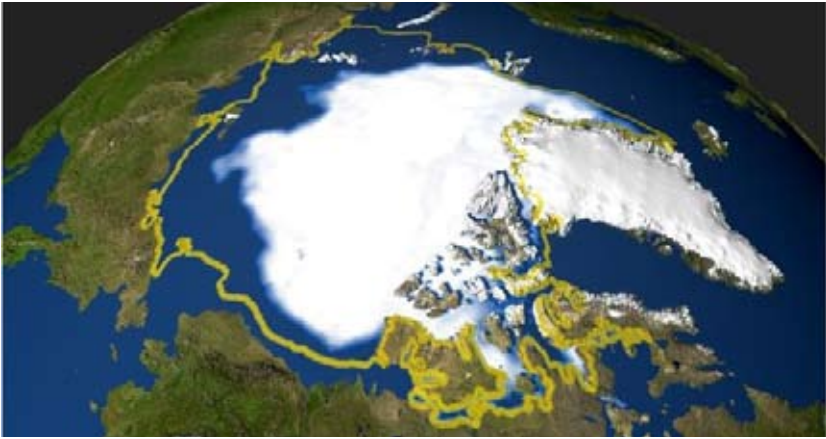
De närmaste efterkommande till detta paleoeskimåiska folk är befolkningen i Sere-niki Yuit i östra Sibirien och på Aleuterna visar DNA-analysen. Även här har man använt mt-DNA som ärvs på modernet och det är första gången i världshistorien som man lyckats avläsa hela mitokondrie-genkoden från en död människas arvs massa.

De nya resultaten visar att människor har rört sig över enorma avstånd i Arktis. Och forskarna har också kunnat fastslå att det saknas överensstämmelse mellan materialet i den 4000 år gamla hårtufsen och DNA från Thulefolket som anses vara de nuvarande grönländarnas förfäder.

Polarfronten i
bearbetning av Sylvia Hild

Qilakitsoq-mumie. Foto: Erja-Riitta Salonen.

Kyligt vid Nordpolen

En fjärdedel av världens oexploaterade resurser av gas och olja finns i vattnen kring Nordpolen.

Den snabbt tilltagande issmältningen gör nu att dessa resurser blir mer lättillgängliga och dessutom öppnas nya farleder under sommarhalvåret som gör transporterna väsentligt billigare.

En situation som lett till ökad både militär och ekonomisk spänning i området. Den idag oklara gränsdragningen i detta resursrika ingenmansland har öppnat för en konflikt som, om man inte kan nå en internationell överenskommelse, skulle kunna leda till ett kallt krig.

Ryssland gör anspråk på 1,2 miljoner kvadratkilometer hav eftersom de anser att den ryska kontinentalsockeln löper ända fram till polen. De har till och med sagt sig vara beredda att gå ut i krig för att försvara sina nationella intressen om det behövs. Något som understryks av en stark rysk militär närvaro i området. Samtidigt rustar både Kanada och Norge för ökade militära aktiviteter i Arktis och området är dessutom en länk i USAs kärnvapenprogram.

En mängd data har samlats in om Norra Ishavets botten. Över hela havet löper

den så kallade Lomonosovryggen som tros vara en förlängning av kontinentalsockeln på båda sidor om havet. I praktiken innebär det att Grönland/Danmark och Ryssland enligt FNs havsrättskonvention kan göra anspråk på Lomonosovryggen och sextio sjömil däromkring, vilket skulle ge dem rätten till olja, gas och mineraler på och under havsbotten.

Enligt en artikel i Dagens Nyheter har Danmark ännu inte lämnat in några anspråk till FN-kommissionen. Danska och svenska forskare har gjort mätningar från isbrytaren Oden. Man vet dock inte ännu hur Lomonosovryggen ansluter till kontinentalsockeln på Grönland. Skulle FN-kommissionen finna Rysslands och Danmark/Grönlands anspråk berättigade så kommer dessa att överlappa varandra mitt på Nordpolen. Och då återstår bilaterala förhandlingar.

En bättre lösning, tycker den svenske forskaren Martin Jakobsson, eftersom de arktiska ländernas anspråk möjliggör en bättre kontroll och möjlighet till skydd än en ohämmad internationell exploatering.

Nordpolen blir teater

Dansteatern Polaroids föreställning *What's really going on around the North Pole* har åter blivit aktuell efter en framgångsrik turné i utlandet 2006 med bland annat ett framträdande på Det Kongelige i Köpenhamn.

Nu har den visats ännu en gång också på Grönland och ska under hösten ut på en ny internationell turné till bland annat USA, Norge och Baltikum.

Projektet är ett samarbete mellan norska koreografen Jo Strömgren och Nordens Institut i Grönland.

I föreställning blandas förtid och nutid och även dialogen kan växla mellan olika språk. Nordpolen har ju alltid fungerat som en magnet på äventyrare och forskare av alla de slag. Men kampen om att vara den förste där har nu fått en ny och betydligt allvarigare dimension

Den NAPA-producerade dansteatern Polaroid har gästspelat på Det Kongelige Teater i Köpenhamn. Foto: Bo Kleffel.

när stormakterna slåss om äganderätten. Samtidigt berättar föreställningen en parallell historia om kvinnors behov av bekräftelse.

Föreningen har av NAPA fått en digital kopia av föreställningen som på sikt kan lånas ut till medlemmar.

Lina fick sommarjobb på räkfabrik

"Jag har fallit för Grönlands skönhet. Jag älskar naturlivet, njöt enormt av att vara ute och vandra bland folk, havet och berg."

Lina Johansson, gymnasieelev från Örebro, fick i somras möjlighet att arbeta en månad på räkfabriken i Aasiaat. Det var en resa som gav mersmak. Och det förhållande att Lina är döv ställde inte till några bekymmer.

Jag åkte till Aasiaat för att arbeta i en räkfabrik, Polar Raajat men jag reste också dit för att få uppleva grönländsk miljö och inuiter.

Redan första dagen såg jag isberg flyta

omkring och flera som åkte kajak därute vilket var en märklig känsla för mig. Allting jag såg på Grönland var så exotiskt och mystiskt. Den första natten däruppe hade jag svårt att sova på grund av midnattssol. Klockan tre på natten vaknade jag och blev förvirrad och trodde det var runt nio på morgon eftersom solen lyste genom mina fönster. Jag fick kämpa lite förrän jag lyckas somna om. Överallt såg jag bara glada inuiter som alltid var artiga och mycket trevliga mot mig, säger hej

Linäs jobbkompisar vinkar genom fabriksrutan.

Köttförsäljningen ovanlig syn för en svensk.

när jag passerar förbi dem och vill ofta kommunicera med mig med kroppsspråk eller papper och penna vilket är en annorlunda reaktion jämfört med Sverige där man är stela och kan verka vara otrevliga mot nykomlingar.

Jag har fallit för Grönlands skönhet. Jag älskar naturlivet och det är gott om det däruppe så jag njöt enormt av att vara ute och vandra bland folk, havet och berg.

Men en sak som irriterade mig enormt angående Aasiaat var att myggor svärmar överallt och attackerade mig direkt så fort jag gick ut ur mitt hem (Kollegium 1) vilket var så jobbigt men efter ett tag vande jag mig. Något som är ovant för mig var att där säljer de valkött, sälkött

och liknande och jag hade aldrig sett en affär som säljer sådant kött tidigare så det var en intressant upplevelse att kolla på marknaden.

Det var en hel del kommunikationsproblem och kulturkrockar men det fungerade väldigt bra ändå. Jag var lite oroligt innan jag kom dit eftersom jag är döv och ville inte att det skulle bli till ett problem och det blev det inte heller, utan allt funkade jättebra vilket är toppen!

Jag hade jättekul med mina grönländska vänner. Fortfarande saknar jag dem och deras livlighet, och när jag reste hem förvånades jag av hur stela och trista svenskar är jämfört med inuiter. Jag tänker resa till Grönland igen men till en annan stad, antagligen söder om Nuuk eller norr om Diskobukten men tyvärr är flygbiljett väldigt dyrt så jag får spara en hel del pengar först.

Text och Foto:
Lina Johansson

Solnedgång över Aasiaat.

Nordjobb fixade jobbet

Lina Johansson går sista året på naturvetenskapsprogrammet i Örebro och ska nu jobba utomlands under några månader innan det är dags för universitet. Jobbet på Grönland fick hon genom nordjobb.net där endast de som är födda i Norden och är mellan 18-26 år får ansöka.

Lärorik föreningsresa till Sydgrönland

Så är den genomförd – resan till södra Grönland, som vi har planerat under ett helt år. Intresset var mycket stort, men eftersom antalet platser av rent praktiska skäl var begränsat bestod gruppen av totalt 21 deltagare som hade förberett sig väl genom vårens studiecirkel eller på andra sätt.

Maj-Britt Imnander ledde gruppen efter att ha lagt ner ett enormt arbete på förberedelserna i samråd med representanter för Föreningen Sverige-Grönland och Föreningen Natur och Samhälle i Norden (FNSiN).

Vi hade valt att fokusera tre teman: klimatförändringar, nordbornas historia i Grönland samt Grönlands framtidsutsikter. Vi träffade åtskilliga intressanta personer som frikostigt delade med sig av sina egna kunskaper och åsikter om ett land i förändring.

Liten istid

Den mest dramatiska förändringen – i omvärldens ögon – är det som ser ut att ske med jordens klimat.

Kanske är det en effekt av klimatets tidigare förändringar vi ser, när vi står inför resterna av nordbornas bosättning i Hvalsö. Ingen vet, men efter anteckningen om ett bröllop 1408 har nordborna inte hörts av. Vid det laget började den ”lilla istiden”, men nu är det ju den nya värmeperioden som världen oroar sig för. För Grönland, däremot, skulle högre genomsnittstemperatur kunna vara av godo – ifall det därmed går att odla mer nyttoväxter inom landet – men när vi åker från

Gruppen besöker inlandsisen.

Hvalsö till Upernaviarsuk – ”Grönlands Ultuna” får vi där veta, att de senaste åren också har medfört torrare somrar, vilket kan ha motsatt effekt. Det kan också vara ett problem för renarna, som trivs bättre med ett stabilare klimat.

– Men för fårfarmarna och Grönland i stort är klimatförändringen en fördel, menar agronomen Kenneth Høegh, som en kväll håller föredrag för oss om Grönland och klimatet.

En kväll ser vi Isak Kleists nya film ”Ved de frosne floder”. Den skildrar också ett Grönland i förändring och påminner om att landet lever på naturens villkor. Klimatet har förändrats förr. Sälar, valar, torskar, räkor – grundvalarna för grönländarnas försörjning – kommer och går. Och näringslivet anpassar sig. Nu är utländska gruvintressen på väg att etablera sig. Guldgruva finns och nästa år börjar ett nytt gruvbolag bryta eudalit. Ett brittiskt bolag vill ha koncessioner för att borra efter olja.

– Det finns kanske en risk för att Grönland blir beroende av utländska gruv-

Ruinen efter Hvalsö kyrka från år 1300.

På spaning efter val och säl.

sällskap, men Norge, som har varit i en liknande situation har efter hand kunnat köpa ut de utländska företagen, säger Kenneth Høegh.

Ingen självständighet

Men självständighet är det ändå inte fråga om, även om den grönländska självständigheten växer.

Efter trettio års hjemmestyre är det dags för både en kommunreform och övergång till selvstyre – som ska överföra ytterligare ansvar från Danmark till grönländarna själva.

Genom kommunreformen 2009 ska de 18 kommunerna bli 4 och vardera ha minst 8 000 invånare. Men det är inte enbart en administrativ förändring. Det pågår också en avsiktlig koncentration av befolkningen. Ivars Silis – den frspråkige lettiske geofysikern, fotografen, filmaren och författaren, som sedan länge bor i Grönland – förklarar, att de

I Qaqortoq bodde svenskarna på Sulisarut Højskoleiat.

grönländska städerna ligger där kolonisationsatorerna har anlagt dem, men idag är det ett problem att de kanske inte har något existensberättigande. I praktiken motarbetar därför politikerna alla småorter. Exempelvis hade man förr enhetspriser över hela Grönland – för varor, vatten, el – men den principen är övergiven och i praktiken har det blivit dyrare i småsamhällena.

Och förändringarna sker inte utan debatt. Det verkar som om debattklimatet har livats upp i Grönland. Svenska Susanne Tupy, som sedan några år bor i Qaqortoq, märker skillnaden: ”Folk i allmänhet diskuterar mera.” Vi ser det också i tidningarna och på KNRs (grönländska radions) digitala insändarsidor. Men radio och TV fungerar som mikrofonhållare åt politikerna, säger Ivars Silis. ”Det är ett stort glapp mellan Hans Enoksens visioner och verkligheten”, säger en grönländare till oss.

I vilket fall som helst är det en dubbel utmaning som landets står inför: samtidigt som man ska stärka grönländskheten ska man stärka Grönlands ställning i förhållande till omvärlden. Det handlar om ekonomi, kunskaper, språkkunskaper. Politikerna är angelägna om att stärka grönländskans ställning. Det är förstås en viktig del i strävandet efter att stärka den grönländska identiteten. ----->

Qaqortoqs hamn.

Alla grönländare ska behärska minst tre språk – ”inget problem” säger Kenneth Høegh, en av Grönlands två agronomer. Men han medger att bristen på utbildade grönländare är ett problem. Grönland kommer säkert att förbli beroende av utländsk arbetskraft, åtminstone på vissa områden, bland annat i viss mineralbaserad industri. Och i tidningen läser vi, att det för närvarande saknas 25 jurister i den grönländska förvaltningen, det vill säga hälften av alla tjänster är obesatta!

En öm punkt

En dag besöker vi Great Greenlands skinnfabrik och travarna av sälskinn ger oss ett påtagligt intryck av både den traditionella näringen och en öm punkt i Grönlands förhållande till omvärlden.

– Fångstkulturen kommer att gå under, om det inte går att exportera skinn, säger Alibak Hard. Nu finns ungefär 2500 aktiva fångstmän, men också de unga lär vara stolta över sin härkomst. Ett debattinlägg i Grönlandsposten utstrålar irritation över ”européernas” kritik mot det traditionella grönländska näringsfånget: Varför ska européerna fastställa kvoter för vad vi får jaga?

Sannolikt ovetande om hoten och om människornas diskussioner kommer plötsligt en knölval upp till fjordens yta en dag när vi är på exkursion med båt. En väldig rygg välver sig sakta över vattenytan och efter några ögonblicks andning försvinner jätten åter ner i djupet, till sin värld. Det ser ut som om stjärtfenan vinkar åt oss.

I Brattahlid kastas vi plötsligt tusen år tillbaka. Plötsligt kommer hon själv emot oss, Tjodhilde vill visa oss kapellet, som hon lät bygga, och det stabila, trivsamma långhuset där hon bodde med Erik den Röde. Vi slår oss ner på skinnfällarna och lyssnar. Men det är Edda Lyberth i Tjodhildes skepnad, i den gröna linneklänningen, med de stora nycklarna, som vittnar om makt, klirrande vid bältet. Vad kunde väl passa bättre som tack för föreställningen än ”Schottis på Valhall”? Vi lyckas ganska skapligt.

Planet lyfter mot Reykjavík och vår överblick av Grönland växer. Mer och mer av ismassan kommer in i synfältet. Nunataker sticker upp, kala och karga. Vi ser de systematiska sprickmönstren i isen. Inte ett spår av mänskligt liv – eller annat liv – går att upptäcka. Landskapet är storslaget. Det är mäktigt, magiskt, trolskt, tomt, rent ... Det är svårt att tro något annat än att det är Isen som regerar här. Men förändringarna pågår.

Text och foto:
Anders Schærström

Edda Lyberth spelar Erik Rödes hustru, Tjodhilde vid en föreställning i Brattahlid, Qassarsuk.

Forskare är inte längre säkra på att detta är platsen för Eriks den Rödes gård. Foto Anders Schærström

Osäkert om Erik den Rödes gård

Var ligger egentligen Erik den Rödes gård?

På trettioalet fastslog arkeologerna att Eriks den Rödes gård Brattahlid låg i Qassiarsuk. Idag vet man att detta inte helt stämmer. Placeringen av Brattahlid byggde nämligen på en rad falska bevis och felaktiga antaganden. Om man bortser från de rent arkeologiska observationerna så är stranden nedanför gårdsruinerna en hint om att gården kan ha legat någon annanstans. Stranden består av stora stenar som gör det svårt till och med för mindre båtar att lägga till. I Qassiarsuk är det bästa stället på stranden söder om hamnen. Här ligger också ruiner av en gård.

Men inte ens detta är säkert. I Qinngua längre in i fjorden har man hittat ruiner av den största nordbogården i Grönland och det ser ut som att det även funnits en kyrka där. Om Qinngua skulle visa sig vara det rätta stället så är förmodligen ruiner i Qassiarsuk det som finns kvar av gården Undir Solarfjöllum.

Grönlands kulturella angelägenheter lyder numera under Hjemmestyret och

där finns nog inte något större intresse av att flytta Brattahlid eftersom man redan investerat i att rekonstruera gamla vikingahus och Erik den Rödes hall som besöks av tusentals turister varje år.

Inuit eller kalaallit?

Kalaallit Nunaat heter Grönland på sitt eget språk.

Ordet kalaallit skulle då stå för grönländare/människa. Men gamla källor visar att grönländarna har kallat sig inuit så sent som i slutet av 1800-talet.

Kalaallit är en nyskapelse som användes på Sydgrönland i de gamla nordbotrakterna och sedan spreds vidare längs kusten av missionärer bland annat. Landstingsmedlemmen Doris Jakobsen ska, enligt tidningen Sermitsiaq, lägga ett förslag om att kalaallit ersätts med inuit.

Hamnarna en flaskhals

Hamnarna i Grönlands fyra största städer har i sommar varit så pressade att det inte funnits kajplats till kryssningsfartygen, uppger tidningen Sermitsiaq.

Problemet har blivit så stort att många fartyg nu väljer bort Grönland. Som ytterligare en belastning för hamnarna har det kommit fler och fler forskningsfartyg samtidigt som antalet fraktbåtar har ökat. I denna situation har kryssningsfartygen stått längst ner på turlistan medan Hjemmestyret har prioriterat den inländska passagerar- och godstrafiken.

Det hastar alltså för politikerna att genomföra en ökning av hamnkapaciteten. Annars riskerar Grönland att förlora de intäkter som kryssningsfartygen bidrar med, framför allt i lokalsamhällena.

Masslakt på narval en skandal

I Rømer Fjord söder om Ittoqqortoormiit blev en grupp kryssningsturister vittne till en nedslående syn. På stranden låg 48 slaktade narvalar.

Bara tre av de döda djuren var flänsade. Endast de flera meter långa, spiralformade tänderna hade tagits tillvara.

Narvalen är fridlyst och masslakten har väckt uppmärksamhet internationellt. Grönländska jägare har dispens för jakt på narval men när man bland de döda djuren också fann honor och ungar har man även från grönländskt håll starkt kritiserat det skeddade. KNAPK, fångstmännens förbund, vänder sig mot att man bara lämnat djuren och menar att om man skjutit fler än man kan ta med i båten så lämnar man dem inte på det sättet utan gömmer dem för att hämta dem senare. Jägarna har skjutit alldeles för många och det är svårt att förstå varför.

Landstyremedlemmen för fångst, Finn Karlsen, säger till KNR (Grönlands Radio) att idag när det är så mycket fokus på levande resurser kan saken skada Grönlands anseende i omvärlden.

Narvalen mest hotad

Talar man om Arktis går tanken lätt till den utrotningshotade isbjörnen.

Isbjörnen har blivit något av en symbol för den unika polarnaturen. Men klimatförändringen slår ännu hårdare mot narvalen. Narvalen är inte lika utbredd som sin fiende isbjörnen. Den lever bara ovanför den 60:e breddgraden i det högarktiska Kanada och i vattnen kring Öst- och Västgrönland, Svalbard och Franz Joseph Land. Arten har fasta vand-

ringsrutter och lever av ett begränsat antal födoämnen.

Idag finns mellan 50 000 och 80 000 narvalar och trots det stora antalet, jämfört med isbjörnens cirka 20 000 individer, kan arten ändå gå ett hårt öde till mötes om miljön förändras radikalt, uppger tidningen Polarfronten.

Narvalen är ett vanedjur som söker sig till samma sommar- och vinterplatser och forskarna oro gällor nu om narvalen kan ändra sina vanor när uppvärmningen tvingar dem att uppsöka nya områden för att finna föda. Narvalen är starkt specialiserad. På sommaren tillbringar den ett par månader i isfria, högarktiska bukter och fjordar medan den på vintern hämtar föda i havsdjupen under istäcket. Den föder sina ungar på våren.

På sommaren söker den bara i begränsad omfattning föda och det är lite av en gåta för forskarna varför den drar sig till födofattiga områden under den varma årstiden. Vinterplatserna är därför det mest kritiska för narvalarnas trivsel eftersom det är där som det största årliga energiintaget sker.

Narvalen har en mycket liten genetisk variation. Något som tyder på att den en gång varit utsatt för en klimatkatastrof där bara få djur överlevde och det är från dessa djur som arten stammar. Det betyder också att det saknas variationsmaterial som kan användas för att stå emot framtida klimatförändringar.

Succé för Grönland på Tivoli

Det årligt återkommande arrangementet Grönland i Tivoli hade i år 85 000 besökare och är den största grönländska kulturhändelsen utanför Grönland.

Bland den långa rad av artister märktes rapparen Don Maliko, som egentligen heter Malik Egede, Angu Motzfeldt, Julie Berthelsen, Disco Bay Blues och Nina Kreutzmann Jørgensen.

Utöver musik fanns exempelvis designern Ajåja Pedersen på plats för att visa upp höstens klädkollektioner och i Tivolis vattendrag passade ett antal duktiga kajakpaddlare på att lära ut hur man snabbt får en kantrad farkost på rätt köl.

Flera av Grönlands bästa skåpelare och dansare fanns även på plats med spännande scenframträdanden. Tupilak Theatre gav en historiektion i form av dans och även teatergruppen Silamiut var inne på samma spår när man för första gången framförde den historiska pjäsen på danska.

Text och foto:
Joel Asblom

Julie Berthelsen hör till de bäst säljande sångfåg-larna från Grönland.

Angu Motzfeldt kom nyligen med sin andra cd.

Aavaat-kören består till stor del av grönländare som är bosatta i Danmark. Kören grundades 1996.

Större flygplats

På sommaren passerar 2800 resande flygplatsen i Kangerlussuaq.

Samtidigt är det så trångt att många passagerare måste stå upp medan de väntar på flyget och tillgången på toaletter är långt ifrån acceptabel. Kafeterian har endast kapacitet att servera 156 personer. Något som naturligtvis förtur turisternas goda upplevelse av Grönland.

Nu har flygplatsen beviljats pengar för att utvidga kapaciteten. Utbyggnaden räknas vara klar till nästa sommar.

Nytt flyg till Narsarsuaq

Nu öppnas en möjlighet för Sydgrönland att förbättra trafikförhållandena.

Det isländska flygbolaget Iceland Express har begärt att få öppna en flygförbindelse mellan Köpenhamn och Narsarsuaq.

Nästan alla har mobil

Senaste rapporten från Tele Greenland visar att så gott som alla av landets 56 000 invånare har mobiltelefon.

Närmare bestämt 53 000 abonnemang finns registrerade. Däremot är det bara 10 000 som har tillgång till internet från hemmet.

Detta kommer dock snart att ändras. Nedläggningen av den planerade sjökabeln mellan Kanada, Grönland och Island påbörjas i början av september i år. En kabel ska då landas i Saqqarliit i Nuuk och en andra kabel placeras i Sanabukten i Nuuk. Man lägger två kablar av säkerhetsskäl. Skulle den ena skadas av till exempel vägarbete så finns den andra som back-up. När de två kabeländarna landar i Nuuk grävs de ned i diken som redan är klara och väntar. Kablarna dras därifrån in i en centralt placerad station.

Isbjörn på Island

Två fullvuxna isbjörnar gick i juni iland på Island, rapporterar Polarfronten.

Den första sågs vandrande på norra Island och man tror att den gått iland från ett isflak som drivit iväg från Östgrönland. Polisen som följde den sällsynta gästen blev efter en och en halv timme tvungen att skjuta den. Nyfika människor hade gått så nära in på björnen att det var direkt farligt. De visste tydligen inte hur snabbt en isbjörn kan röra sig. Dessutom höll dimman på att lägga sig och björnen var på väg till ett bebyggt område. Avlivningen av björnen framkallade starka känslor i befolkningen. Enligt isländsk lag är det förbjudet att döda isbjörnar. Men vid detta tillfälle fanns varken bedövningsmedel eller björnexpertis till hands för att flytta björnen.

Två veckor senare fick Island nytt björnbesök och denna gång blev chefsveterinären på Köpenhamns Zoo tillkallad. Men han misslyckades med att bedöva djuret och det avlivades.

Isbjörnar kommer till Island vart tionde år ungefär. Ju mer havsis ju fler björnbesök. Rekordet är 63 isbjörnar vintern 1880-81. Allt sedan Island bosattes av nordbor år 874 finns 500 berättelser om isbjörnsbesök. Alla björnar har dödat och några gånger har även människoliv gått till spillo. Björnarna har bland annat gett namn åt bukten Húnaflói. Huna betyder ung isbjörn.

Finns pengar till självstyre?

Den 25 november röstar Grönland för självstyre.

Det kommer att innebära att Grönland övertar 30 ansvarsområden från Danmark med en årlig budget på 300 miljo-

ner danska kronor. Ekonomiskt blir det tyngst att bära kostnaderna för polis, rättsväsen och kriminalvården, som idag kostar staten 200 miljoner dkr. Det framgår dock av förslaget till självstyrelag att Grönland kan men inte ska överta dessa 30 områden. Och förslaget preciserar inte heller när det ska ske.

Som läget är nu har landstyret bara avsatt pengar till den jättefest som ska hållas den 21 juni nästa år och ingenting till själva självstyrets innehåll. Något som fått demokraterna att uttala en önskan om att omförhandla självstyreavtalen och i det här läget rösta nej till självstyre.

Grönland allt fetare

Övervikt har blivit ett problem även på Grönland.

De senaste femton åren har antalet överviktiga kvinnor fördubblats och utgör idag 60 procent av landets kvinnliga befolkning. Nästan en tredjedel är direkt feta. Även männen har blivit fetare men förekomsten av svår övervikt är betydligt vanligare hos kvinnor.

En orsak till denna oroväckande utveckling är bristen på fysiskt krävande arbete och en kost som mer och mer består av mättat fett och snabba kolhydrater. Forskarna oroar sig nu för att fetmaepidemin leder till att fler och fler blir kroniskt sjuka. Risken för diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar är överhängande. Före-

byggande hälsoprogram måste skapas för att vända utvecklingen.

Pytteliten bakterie

En ny, extremt liten bakterie har hittats i en 120 000 år gammal borrhärna från inlandsisen.

Så liten att den lätt smiter igenom de filter som mikrobiologerna normalt använder för att fånga mikrober. Hitintills finns bara tio mikroorganismer från polaris och glaciärer beskrivna. Forskarna hoppas nu att dvärgmikroben kan ge svar på hur liv överlever under de extrema förhållanden som en tillvaro under tre kilometer is innebär. Ett extremt tryck, temperatur under fryspunkten, uttorkning och inga eller mycket få näringsämnen kräver en utomordentlig överlevnadsstrategi. Och det är väl här som storleken har sin betydelse. Dvärgmikroben har döpts till *Chryseobacterium greenlandensis* och är genetiskt i familj med bakterier som man hittat i fisk, i slam på havsbotten och i några typer av växtrötter.

Kajaken bara

1000 år gammal

Det var först med Thulekulturen som kajaken och umiaqen utvecklades på Grönland.

De tidigare, paleoeskimåiska, folken hade en jaktkultur som var baserad på land och fast is. Fångstmöjligheterna var så rika att de inte behövde ge sig ut på öppet vatten. Thuleeskimåerna bedrev jakt både på land, på fast is och till havs. Umiaqen användes till valfångst och kajaken till enmansfångst. Thulefolkets driftiga livsform och anpassningsförmåga gjorde det möjligt för dem att sprida sig längs hela Grönlands västkust och vidare sydöver och upp längs östkusten.

Sista sidan...

Ved de frossne floder

En vacker och inträngande film om människor och natur kring Diskobukten av den grönländske filmaren Isak Kleist.

Filmen har visats runt om på Grönland och fått många lovord. Nu är det vår tur. Isak Kleist har lovat att själv komma hit och prata till filmen och visa bilder men i skrivande stund har vi inte fått klartecknen för datum. Vi hoppas dock på oktober. Vi lägger ut tid och plats på vår hemsida www.sverigegronland.com och skickar också mail till alla medlemmar som har e-post. Dansk text.

Knud Rasmussens dagbok

Vi kommer att visa den kanadensiska inuiten Zacharias Kunuks film *The Journals of Knud Rasmussen* för våra medlemmar.

Året är 1922 och Knud Rasmussen anländer på sin expedition till angakoqen Auas läger i Iglulik i Kanada. En spännande film om mötet mellan olika kulturer och en ny tid som pressar sig på. Datum för visningen är inte fastställt mer än att det blir i november. Kolla hemsidan. Vi skickar också ut mail. Engelsk text.

Resan till Sydgrönland

I augusti reste ett gäng från föreningen Sverige-Grönland, Föreningen Norden och Föreningen Natur och Samhälle i Norden på en gemensam studieresa till Sydgrönland.

Nu är resenärerna hemma och har naturligtvis mycket att berätta om sina upplevelser. Vill du ta del av reseäventyret kan du besöka Föreningen Natur och

Den svenska gruppen besökte bland annat Qaqortoq. Foto: Anders Schærström.

Samhälle i Nordens höstmöte den 20 oktober, se www.fnsin.nu för närmare information om tid och plats. Kjell Linnér visar bilder och pratet sköts av Anders Schærström.

Lokal föreningsaktivitet

Skulle du vilja anordna ett grönländsprogram där du bor?

Styrelsen kan kanske hjälpa dig. Ring Sylvia Hild 070-303 96 30.

Skicka in din e-postadress

Ibland får styrelsen sen information om aktiviteter, föredrag och utställningar som kan intressera föreningens medlemmar.

Då kan vi informera om detta via e-post. Du som vill ha sådan information och kanske även vårt nyhetsbrev kan skicka din e-postadress till föreningens sekreterare, Joel Åsblom, asblom@rocketmail.com.